

## **РОЗДІЛ 2.**

# **ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ДОНЕЧЧИНИ: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

Досліджувати особливості інформаційного простору Донеччини у попередній час (до початку військових дій на Донбасі) – свого роду працювати із «археологічними рештками» – із нині доволі зміненою конфігурацією і «змістом» цього простору. Про зміни дозволяє твердити, по-перше, те, що, приміром, частина сайтів, які функціонували у Мережі як регіональний ресурс, сьогодні (в умовах війни) вже припинили своє існування (деактивовані) і їхній контент, відповідно, недоступний для аналізу (наприклад: «Информационно-аналитический портал «Юго-Восток» [1]); по-друге, те, що інші сайти хоч і доступні для зацікавлених, однак ще наприкінці 2014 року заявили про «тимчасове призупинення» своєї роботи (як, наприклад, «УРА-Информ. Донбасс» [2]); зрештою, третій момент: деякі з-поміж сайтів змінили не лише ціннісні орієнтири й політичну спрямованість (приміром, як ресурс «КИД. Юго-восточная лига» [3], що нині є одним із репрезентантів позиції сепаратистів), але й назву та власників: спроби увійти на сайт міського голови Донецька О. Лук'яченка з листопада 2014 року закінчувалися потраплянням на ресурс новоспеченої «Администрация города Донецка», на якому розміщувалася інформація щодо діяльності І. Мартинова – «мера Донецька» в «саморобній» «ДНР».

Можна констатувати, що дослідник спізнюється із вивченням реалій політичного процесу. Причини цього найрізноманітніші: від незацікавленості влади (в аналізі, поясненні і прогнозі напрямів розвитку політичних процесів у державі загалом і в локальних соціумах зокрема) до рівня розвитку політичної науки і, власне, конкретних дослідників (браку потреби, розуміння, можливостей вивчати регіональні процеси, явища, феномени у власній державі).

Попри це, аналіз особливостей функціонування інформаційного простору Донеччини (до початку бойових дій 2014 року) все ж вартий уваги, що зумовлено необхідністю, з-поміж іншого, визначення провідних гравців інформаційного поля, аналізу якості пропонованого ними регіональному споживачу інформаційного продукту, ідей і цінностей, геополітичних орієнтирів, що більшою

чи меншою мірою повинно посприяти розумінню специфіки функціонування інформаційного механізму, за допомогою якого переформатовувалася свідомість громадян-мешканців Донеччини, що, врешті-решт, уможливило постановня «ДНР». Це має посприяти і своєчасному розумінню й виявленню викликів, перед якими можуть опинитися/вже опинилися інші українські регіони (області) і які мають значну деструктивну силу.

Аналіз інформаційного простору Донеччини варто почати у ширшому контексті – Донбасу, щоб зрозуміти, чи/чим відрізнялася Донеччина від сусідньої Луганщини. Серед низки джерел, які уможливають аналіз інформаційного простору, обрано ресурс «<Мета>. Українська пошукова система». Зрозуміло, що зазначена пошукова система має свої обмеження: за даними, приміром, Інтернет асоціації України вона ані наприкінці 2013, ані сьогодні не входить до топ-25 сайтів (доменів) за охопленням аудиторії чи іншими показниками. Має свої особливості й аудиторія порталу. Але безумовним позитивом системи є те, що вона забезпечує можливість аналізу сайтів, які належать до українського сегмента мережі (тобто сайтів, за визначенням її творців, у домені UA та піддоменах /наприклад, com.ua/, характеристикою яких є українська мова, хостинг на IP – українських провайдерів; основна тематика сайту /будь-якою мовою/ стосується України). Іншим своєрідним «вузьким місцем» «<Мета>. Українська пошукова система» є й те, що немає жодних підстав вважати, що до неї увійшли усі сайти, які відповідають згаданим параметрам.

Попри це, за моїм переконанням, аналіз даних цієї пошукової системи все ж вартий уваги, як вартий уваги, по-перше, будь-який масив даних. По-друге, позитивним моментом «<Мета>. Українська пошукова система» є те, що представлені на сайті системи дані – це не «готовий продукт», тобто уже проведена аналітика, яку приміром, пропонують з тих чи інших питань ресурси TNS чи GfK (як правило – дослідження інтернет-аудиторії, споживчих настроїв та ін. за низкою тих чи інших параметрів), а «дані» для опрацювання під тим чи іншим дослідницьким кутом зору, що є цінним, оскільки дозволяє самостійно проводити аналіз і, таким чином, не втрапити під вплив маніпулятивного аналітика (чого не можна не враховувати у нашому сьогодні). По-третє, саме ресурси «<Мета>. Українська

пошукова система» і, зокрема, запропоновані нею реєстри уможливають специфічний «кут зору» – на ситуацію в обласних центрах України (у т. ч. й у Донецьку), крім того – за певними напрямками («політика», «дозвілля», «культура» тощо).

Щоб збагнути тенденції чи особливості інформаційного простору Донеччини (спираючись на ресурсні можливості ресурсу <Мета>) як регіону, а також мінімізувати «похибки» в оцінці ситуації, виокремлення та аналіз цих особливостей (за необхідності) проводився через порівняння даних щодо Донеччини з даними щодо інших регіонів України.

Застосування такого підходу засвідчило, що на початок 2015 року у інформаційному просторі Донбасу (за даними ресурсу «<Мета>. Українська пошукова система») функціонувало 4 799 сайтів, з яких 3 626 функціонувало на Донеччині, 1 173 – на Луганщині. Утім, ці числа не є абсолютно точними, оскільки назви деяких сайтів могли бути занесені пошуковою системою одночасно до двох–трьох рубрик. Однак ці кількісні показники все ж варті уваги, оскільки дають можливість говорити, найперше, про очевидний дисбаланс у розвитку Мережевих ресурсів Донбасу: Донеччина була представлена 3 626 сайтами, а Луганщина – більші ніж утричі меншою їхньою кількістю – 1 173.

Якщо порівняти ступінь присутності Донбасу в Мережі зі ступенем присутності інших регіонів України, то отримуємо такий своєрідний рейтинг областей (без АР Крим; див. Таблицю 1):

Таблиця 2. 1

### Рейтинг областей України з врахуванням кількості представлених у Мережі сайтів

(за рубриками: «Бізнес», «Авто, мото», «Дозвілля», «Довідка», «Комп'ютери», «Інтернет», «Здоров'я», «Культура, мистецтво», «Наука, навчання», «Мобільний зв'язок», «Спорт», «Товари», «Нерухомість», «Україна», «Новини і ЗМІ», «Фінанси», «Тури, подорожі»)\*

Область	Кількість сайтів	Область	Кількість сайтів
Київська	39 363	Івано-Франківська	746
Харківська	5 855	Херсонська	742

*Продовження Табл. 2.1*

<i>Дніпропетровська</i>	<i>4 472</i>	<i>Хмельницька</i>	<i>680</i>
<i>Одеська</i>	<i>3 836</i>	<i>Сумська</i>	<i>674</i>
<b><i>Донецька</i></b>	<b><i>3 626</i></b>	<i>Ужгородська</i>	<i>667</i>
<i>Львівська</i>	<i>2 752</i>	<i>Рівненська</i>	<i>591</i>
<i>Запорізька</i>	<i>2 184</i>	<i>Житомирська</i>	<i>587</i>
<b><i>Луганська</i></b>	<b><i>1 173</i></b>	<i>Чернігівська</i>	<i>529</i>
<i>Полтавська</i>	<i>1 116</i>	<i>Кіровоградська</i>	<i>519</i>
<i>Миколаївська</i>	<i>923</i>	<i>Чернівецька</i>	<i>512</i>
<i>Вінницька</i>	<i>892</i>	<i>Луцька</i>	<i>503</i>
<i>Черкаська</i>	<i>855</i>	<i>Тернопільська</i>	<i>454</i>

\* *Складено на основі даних пошукової системи <Мета>. – <http://meta.ua/ua/>*

Таким чином, Донеччина за присутністю у Мережі займала серед українських регіонів 5-те місце, а Луганщина 8-ме. Тобто ці області входили до десятки регіонів, чия присутність у Мережі була найбільш істотною.

Якщо не брати до уваги столичний регіон, то Донеччина була своєрідним лідером в Україні за кількістю сайтів, представлених пошуковою системою <Мета> за рубриками «Новини і ЗМІ» та «Довідка»; посідала другу позицію у рейтингу областей у категорії «Авто, мото», третю – у таких категоріях, як «Фінанси», «Нерухомість», «Комп'ютери», «Мобільний зв'язок», «Тури, подорожі», «Україна»; четверту – у категоріях «Бізнес», «Товари», «Дозвілля», «Інтернет», «Здоров'я», «Наука, навчання», «Спорт»; п'яту – у категорії «Культура, мистецтво». Тобто, по-перше, присутність у Мережі Донеччини була за деякими показниками найвищою в державі (порівняно із іншими областями України) і, по-друге, Донеччина (серед 24 областей України) входила до першої п'ятірки регіонів, чия присутність у Мережі була найбільш істотною.

Якщо проаналізувати наявні кількісно-якісні дані рубрик сайтів Донеччини, то зможемо скласти рейтинг цих сайтів за вищеназваними рубриками (див. Таблицю 2.2):

Таблиця 2.2

**Кількість сайтів Донеччини, представлених у рубриках «Бізнес», «Авто, мото», «Дозвілля», «Довідка», «Комп'ютери», «Інтернет», «Здоров'я», «Культура, мистецтво», «Наука, навчання», «Мобільний зв'язок», «Спорт», «Товари», «Нерухомість», «Україна», «Новини і ЗМІ», «Фінанси», «Тури, подорожі»\***

	<i>Рубрика</i>	<i>Кількість сайтів</i>
1.	<i>Бізнес</i>	1203
2.	<i>Товари</i>	389
3.	<i>Дозвілля</i>	305
4.	<i>Інтернет</i>	279
5.	<i>Авто, мото</i>	195
6.	<i>Наука, навчання</i>	169
7.	<i>Комп'ютери</i>	163
8.	<i>Здоров'я</i>	139
9.	<i>Культура, мистецтво</i>	129
10.	<i>Україна</i>	127
11.	<i>Тури, подорожі</i>	115
12.	<i>Спорт</i>	95
13.	<i>Нерухомість</i>	92
14.	<i>Довідка</i>	88
15.	<i>Новини і ЗМІ</i>	83
16.	<i>Фінанси</i>	68
17.	<i>Мобільний зв'язок</i>	37

\* Складено на основі даних пошукової системи <Мета>. – <http://meta.ua/ua/>

Якщо припустити, що пропозиції тих чи інших ресурсів певною мірою віддзеркалювали попит мешканців Донеччини, їхні інтереси й зацікавлення, матеріальні можливості, то можемо твердити, що найбільшу увагу представників локального соціуму привертала питання, пов'язані із бізнесом, товарами, дозвіллям. Упадає в очі, що досить малий інтерес у мешканців регіону викликали питання, пов'язані з подорожами, нерухомістю. Це по-своєму свідчить про обмеженість матеріальних ресурсів жителів регіону. Показовим є і те, що найменший інтерес останніми проявлявся до новин, фінансів,

мобільного зв'язку, що підштовхує до висновку про певну інформаційну обмеженість, не зацікавленість обивателя у тому, щоб знати події і факти з життя свого краю.

Результати аналогічного аналізу ситуації на Луганщині (розвиненості тих чи інших потреб локального соціуму) відображено у Таблиці 3.

Таблиця 2.3

**Кількість сайтів Луганщини, представлених у рубриках: «Бізнес», «Авто, мото», «Дозвілля», «Довідка», «Комп'ютери», «Інтернет», «Здоров'я», «Культура, мистецтво», «Наука, навчання», «Мобільний зв'язок», «Спорт», «Товари», «Нерухомість», «Україна», «Новини і ЗМІ», «Фінанси», «Тури, подорожі»\***

	<i>Рубрика</i>	<i>Кількість сайтів</i>
1.	<i>Бізнес</i>	412
2.	<i>Товари</i>	145
3.	<i>Дозвілля</i>	82
4.	<i>Інтернет</i>	82
5.	<i>Наука, навчання</i>	70
6.	<i>Комп'ютери</i>	60
7.	<i>Україна</i>	49
8.	<i>Культура, мистецтво</i>	46
9.	<i>Спорт</i>	42
10.	<i>Авто, мото;</i>	39
11.	<i>Довідка</i>	39
12.	<i>Здоров'я</i>	35
13.	<i>Новини і ЗМІ</i>	22
14.	<i>Нерухомість</i>	18
15.	<i>Тури, подорожі</i>	14
16.	<i>Фінанси</i>	12
17.	<i>Мобільний зв'язок</i>	6

\* Складено на основі даних пошукової системи <Мета>. – <http://meta.ua/ua/>

Ці результати свідчать про значно (в рази!) скромніший інтерес мешканців Луганщини, порівняно з мешканцями Донеччини, до питань, пов'язаних із бізнесом, товарами, дозвіллям. Хоча тенденція щодо першочергової зацікавленості

бізнесовою інформацією та інформацією, пов'язаною із товарами і дозвіллям (що по-своєму відобразила потребу «хліба й видовищ!»), в обох областях проступає чітко.

Показовим є і те, що, як свідчать дані Таблиці 3, у мешканців Луганщини більший інтерес викликали довідкові сайти, ніж питання, пов'язані, приміром, зі здоров'ям, з інтересом до новин, питань нерухомості, подорожей, фінансів, мобільного зв'язку, що було специфічною характеристикою мешканців регіону.

Якщо порівнювати інтереси й зацікавлення жителів Донбасу із інтересами/зацікавленнями мешканців регіонів-лідерів держави (тих, у яких, власне, створено найбільшу кількість сайтів, що потрапили до тієї чи іншої рубрики і свідчили про найбільшу розвиненість тих чи інших потреб; столична область при цьому до уваги не бралася), то картина матиме такий вигляд (див. Таблицю 2.4):

Таблиця 2.4

**Рейтинг рубрик, за якими створено найбільше сайтів у регіоні-лідері й на Донеччині і Луганщині\***

	<i>Рубрика / Регіон-лідер</i>	<i>Рубрика / Донеччина</i>	<i>Рубрика / Луганщина</i>
1.	Бізнес (Харківщина)	Бізнес	Бізнес
2.	Товари (Харківщина)	Товари	Товари
3.	Дозвілля (Харківщина)	Дозвілля	Дозвілля
4.	Інтернет (Харківщина)	Інтернет	Інтернет
5.	Наука, навчання (Харківщина)	Авто, мото	Наука, навчання
6.	Комп'ютери (Харківщина)	Наука, навчання	Комп'ютери
7.	Авто, мото (Харківщина)	Комп'ютери	Україна
8.	Здоров'я (Харківщина)	Здоров'я	Культура, мистецтво
9.	Культура, мистецтво (Харківщина)	Культура, мистецтво	Спорт

*Продовження Табл. 2.4*

10.	Тури, подорожі (Одещина)	Україна	Авто, мото;
11.	Нерухомість (Одещина)	Тури, подорожі	Довідка
12.	Спорт (Харківщина)	Спорт	Здоров'я
13.	Україна (Харківщина)	Нерухомість	Новини і ЗМІ
14.	Довідка (Донеччина)	Довідка	Нерухомість
15.	Новини і ЗМІ (Донеччина)	Новини і ЗМІ	Тури, подорожі
16.	Фінанси (Харківщина)	Фінанси	Фінанси
17.	Мобільний зв'язок (Харківщина)	Мобільний зв'язок	Мобільний зв'язок

*\* Складено на основі даних пошукової системи <Мета>. – <http://meta.ua/ua/>*

Порівняльна таблиця свідчить, що високий рівень зацікавлення питаннями бізнесу, товарами, дозвіллям й Інтернетом була характерна не лише для Донеччини й Луганщини, але й для регіону-лідера за кількістю сайтів, що функціонували у межах тієї чи іншої рубрики. На 5-му, 6-му і 7-му місцях серед інтересів мешканців Донеччини, Луганщини і регіону-лідера були інтереси, пов'язані із наукою і навчанням, комп'ютерами, авто і мототранспортом. Утім, для мешканців Донеччини питання щодо авто і мототранспорту були навіть більш актуальними, ніж для мешканців регіону-лідера. Рівень інтересу/зацікавлення іншими питаннями на Донеччині був близьким або повністю збігався із рівнем інтересу регіону-лідера. Луганщина ж демонструвала деяке відставання інтересу до питань, пов'язаних із авто і мототранспортом, і значне – в зацікавленості питаннями туристичних подорожей (знаходячись серед таких областей, як Рівненщина, Житомирщина, Кіровоградщина, мешканці яких, за моїми підрахунками, виявляли найнижчий в Україні інтерес до інформації щодо подорожей), що проливає світло не лише на фінансові можливості представників локального соціуму,



але й на їхнє ставлення до матеріальних цінностей, уявлення про форми дозвілля, відпочинок та ін.

У ході вивчення можливостей мешканців Донеччини у напрямі здобуття політичної інформації із регіональних Мережєвих ресурсів, було здійснено аналіз усіх 83 сайтів рубрики «Новини і ЗМІ» і 127 сайтів рубрики «Україна» (рубрика частково дублювала інформацію про сайти, що вже увійшли до рубрики «Новини і ЗМІ»). Аналіз назв, систематизація ресурсів та аналіз інформаційного наповнення сайтів обох рубрик засвідчив, що:

– ресурси регіону були як онлайн-версіями газет і журналів, що виходили на паперових носіях (наприклад, газети «Технополис» і «ТВ плюс», журнал «TV-мир»), так і суто Мережєвими;

– із понад 200 проаналізованих сайтів лише кілька були україномовними (газета «Домаха» /м. Маріуполь/, ресурс «Поштовх», портал громадянського суспільства, проект «Хата»);

– функціонувала низка російськомовних сайтів, контент яких інформував про українську історію (ресурс «Третий Гетьманат Украинской казацкой державы»), політику і політиків в Україні (сайти «*Вся правда о донецких*» [4], про політику і політиків [5]),

– суб'єктами інформування (що витікало як із самих назв ресурсів, їхньої самопрезентації, так і характеру розміщеної інформації) виступали:

а) *обласна рада і ОДА Донецької області* (газета «Жизнь»),

б) *Донецький міський голова* (О. Лук'янченко),

в) «*громадські організації*» (обласні громадські організації – молодіжна громадська організація «Поштовх», громадські організації «Донецький центр громадянського реагування «Протест», «Громадська Рада»),

г) «*громадянське суспільство*» (портал «NGO.Donetsk.UA»),

д) «*неполітичне співтовариство українців Донеччини*» (проект «Хата»),

е) *національні організації* (сайт «Русский Донбасс»),

є) *дослідницькі центри* («Центр исследований социальных перспектив Донбасса «Остров»»),

ж) *інформаційне чи інформаційно-аналітичне агентство* («Информационное агентство Донбасса «Новости.dn.ua»», «Информационно-аналитическое издание «УРА-Информ.До»),

з) «кореспонденти» («Корреспондент Донецька»),

и) окремі персони (сайт «Аналитическая служба Николая Гаврилюка») тощо;

– частина назв ресурсів по-своєму свідчила про анонімність суб'єктів інформування (наприклад: «Донецкий Коммуникационный Ресурс», «КИД. Юго-восточная лига»);

– крім Донецька, як центру області, кілька міст регіону – у т. ч. Артемівськ, Горлівка, Краматорськ, Маріуполь, Слов'янськ, Харцизьк, Червоний Лиман, Червоноармійськ – були представлені в Мережі власними інформаційними ресурсами («Бахмутские ведомости», «Горловская городская газета «Кочегарка», «Горловские новости», «Краматорский Gold портал», «Маріупольская служба новостей», Маріупольський рекламний щотижневик «Вестник Приазовья», інтернет-проект «Славянск: обзор прессы и ТВ», сайт «Харцизьк в центре событий», «Информационный портал Красноармейска»);

– у назвах низки ресурсів наявним було акцентування локальності часу, місця, погляду (наприклад, ресурс «Донецкое время», газета «Маріупольское время», регіональний тижневик «Восточный проект»). У деяких інших – всеукраїнськості («Всеукраинская спортивная газета «Спорт-арена»);

– у Мережі були представлені ресурси не тільки українців чи росіян, що мешкали на Донеччині, але й азербайджанців (сайт Конгресу азербайджанців Донецької області), що досить слабо відображало національний склад Донеччини (де за переписом населення 2001 року мешкали представники понад 130 національностей [6]);

– зіставлення назв ресурсів «Русский Донбасс» і «Український Донецьк», як і контенту (наприклад, на першому із сайтів свого часу наголошувалося: «Мы – молодежь Донбасса! Мы – русские люди! В этих словах – наша идентичность, наша кровь, наша память о нашей Вечной Родине Руси. В них же – наше твердое намерение защищать нашу русскую Родину от всех, кто бы на нее ни посягнул. **Донбасс – русский край! навсегда!** Наш сайт посвящен общественно-политической жизни Донбасса, его борьбе за свою идентичность, а также всем значимым событиям Русского Мира» [7]), дозволяє говорити про своєрідне протистояння ідентичностей у регіоні, про присутність в інформаційному просторі України рупорів і провід-

ників політичного впливу сусідньої держави й ідеології «русского мира»; про формування своєрідних кордонів у соціумі шляхом атаки на все, що мало українські маркери (чому підтвердженням були, наприклад, твердження сайту «Союза правой молодежи Донбасса»: «Украинская молодежь политически дискредитирована» [8]);

– назви деяких з-поміж ресурсів акцентували аналітичну, новинну інформативну їхню спрямованість («Донбасс-онлайн. Новости», «Информационное фотоагентство «Донпресс») чи полемічність («Полемика – Только интересные новости»);

– для деяких назв ресурсів була характерна провокативність назви, як, приміром, для створеного у 2011 році сайту «vDonetske.net.ua»;

– контент однієї частини ресурсів був суто *рекламного* характеру («Газета «Окна рекламы»», «12-й телевизионный канал») чи *рекламно-розважального* характеру («Всеукраинский еженедельник «Зодиак», журнал «Анонс», сайт «Петровские новости»); іншої – *літературно-мистецького* (альманах «Кальмиус», журнал «Дикое поле. Донецкий проект), *спортивного* (всеукраїнська газета «Ладья»), *професійного* (газета «Азовский машиностроитель») чи *присвячений одній конкретній проблемі чи факту* (щотижневик інвестора «Daily Investor», «Дело Игоря Александрова»), *сфері приватної діяльності, хобі* («Хозяин»);

– інформація низки ресурсів була призначена, насамперед, для заможних людей Донеччини (журнали «Watch & Diamond», «Сомель»);

– для значної частини ресурсів пріоритетним було висвітлення й обговорення подій у сфері політики, економіки, соціальної («Центр исследований социальных перспектив Донбасса «Остров»», «Информационное агентство Донбасса «Новости.dn.ua»», «КИД. Юго-восточная лига», «Информационно-аналитическое издание «УРА-Информ.До» та ін.), що мали місце як у місті, так і регіоні чи державі;

– характерною особливістю деяких ресурсів було уникнення вузької інформаційної спеціалізації: вони розміщували найрізноманітнішу за змістом і характером інформацію («Газета «УАргумент»», «Личное дело», «Салон Дона и Баса», тижневик «Я»);

– пріоритетом низки сайтів була сфера політики: вони не лише інформували про політичні новини регіону чи України, але й були

своєрідними банками даних (сайт «Дата. Центр политической информации»), надавали інформацію в сфері виборчих технологій (сайт «Избирательные технологии»);

– значна частина сайтів презентувала позицію УПЦ (МП) чи РПЦ (сайти Донецької й Маріупольської єпархій, Свято-Покровського приходу).

Вищевикладене дозволяє твердити щонайменше про п'ять речей:

1. Кількісно-якісний аналіз показників присутності Донеччини в Мережі свідчить, що її питома вага (на тлі інших 23 областей України) була однією з найвищих у державі.

2. У регіоні домінував російськомовний Мережевий ресурс. Щодо україномовного, то на початок 2015 року на Донеччині він був представлений незначною кількістю сайтів. При цьому – був відносно «молодим»: «Українська газета «Домаха»» була зареєстрована 2003 року [9], сайт Донецької обласної молодіжної громадської організації «Поштовх» – у 2011 [10]; портал громадянського суспільства «NGO.Donetsk.UA», – у 2006 [11]. (Час заснування проекту «Хата» встановити не вдалося).

3. Україномовний мережевий простір громадянського суспільства дозволяє говорити про своєрідну аполітичність українців Донеччини (про що свідчив, приміром, проект «Хата», портал «NGO.Donetsk.UA. Портал неполітичних новин»). Разом з тим в області були сили, які наголошували вагомість російськості в регіоні (наприклад, сайт «Русский Донбас»). Присутність у Мережі ресурсів з конкретними ідентитетами інших національностей була незначною.

4. Контент низки ресурсів мав певну антиукраїнську спрямованість (про що дозволяв твердити факт існування, наприклад, сайту «vDonetske.net.ua»), але це не викликало занепокоєння у держави (державою санкціонувано його діяльність), а відтак – сприяло формуванню соціально-політичних розламів у соціумі Донеччини.

5. Функціонування ресурсів «Watch & Diamond», «Сомельє», як й інших, засвідчує про інтереси, потреби, фінансові можливості місцевої владної, бізнесової та ін. еліти, що дозволяє твердити про досить високу якість її життя.

Якщо проаналізувати розвиток періодики Донеччини, що виходила у світ на паперових носіях, то з'ясуємо, що з моменту,

коли Україна стала незалежною, в регіоні досить гостро стояло питання україномовних часописів. Чи не першим більш-менш вагомим виданням (на тлі короточасного існування низки малотиражних і газет-листоків) стала щотижнева газета «Східний часопис», яка виходила у 1992 – 1997 роках у Донецьку тиражем 10 – 15 тис примірників, засновником якої було Донецьке обласне Товариство української мови ім. Т. Г. Шевченка. У 1994 році у часопису з'явився додаток «Козацький край» [12].

На 1 січня 2005 р., за деякими даними, на Донеччині було зареєстровано 990 періодичних видань, з яких тільки 18 видавалися виключно українською мовою (у тому числі обласна газета «Донеччина»). 69 газет і журналів заявляли, що друкували свій тираж як українською, так і російською. Більшість же видань (понад 660) були російськомовними [12].

Російськомовною була створена 2008 року газета Донецької облради «Вести Донбасса» [13].

Дані Донецької обласної державної адміністрації за 2011 рік свідчать, що на 1 квітня 2011 року на Донеччині було зареєстровано 1245 друківаних видань, з яких 14 були україномовними, 121 видання виходило як українською, так і російською мовами (тобто були двомовними), інша періодика була російськомовною.

Аналіз видань, які пропонувалися мешканцям Донеччини на паперових носіях (тобто були внесені до «Каталогу періодичних видань України», зокрема на 2014 рік, і на які Укрпошта організувала передплату) підводить до таких висновків:

– Донеччина була представлена в «Каталозі...» кількома десятками видань, на відміну від, приміром, сусідньої Луганщини (друкована продукція якої була в рази меншою). Тобто область (разом із Харківщиною, Дніпропетровщиною, Львівщиною) входила до числа тих регіонів України, чия присутність на ринку друкованої газетно-журнальної продукції держави була найбільш суттєвою, що по-своєму говорило про значні ресурсні можливості місцевих видавців;

– характер домінуючої частини газет – рекламно-розважальний, що по-своєму свідчило про інтереси й потреби (передовсім, інтелектуальні) локального соціуму. Утім, низка регіональних газет і журналів була іншою за характером, оскільки з різною періодичністю інформувала щодо подій у політичній,

соціальної, економічної, культурної сферах (наприклад, «Ежедневное общественно-политическое издание «Взгляд. Донбасс»», «Донбасс. Региональная массовая газета», яка виходила 75 разів за півріччя; тижневики «Донецкие новости», «Остров»; «Донецкий криж плюс» з періодичністю видання – 4 рази на місяць; «УАргумент» і «Суббота. Акцент», які, відповідно, впродовж року друкувалися 50 і 51 разів), чи мала характер інформаційно-аналітичного видання (як, наприклад, тижневик «Итоги недели»), або була фаховими виданнями, розрахованими на спеціалістів у тій чи іншій галузі науки, технологій, виробництва (наприклад: «Наука. Релігія. Суспільство» чи «Артеріальна гіпертензія»);

– показовим був факт наявності в регіоні періодичних видань, що віддзеркалювали інтереси певних груп соціуму. Серед них – видання «Эллины Украины», «Казак» і «Україна козацька», які виходили в світ раз на місяць. Останні два видання – вияв, так би мовити, двох «козацьких світів» у регіоні – українського і проросійського;

– газета «Хочу в СССР» (про яку детальніше йтиметься нижче) була не просто газетою «групи за інтересом», виявом ностальгії за минулими часами, але газетою, шпальти якої були вповнені проросійськими настроями. Ідейно близькими до них були видання «Я» та «Итоги недели»;

– Донецчина (разом з такими регіонами, як АР Крим, Одещиною, Харківщиною, Дніпропетровщиною) була тим соціальним середовищем, де газета «Вести», крім варіанта «Вести. Всеукраинский выпуск», поширювалася у спеціальній версії – «Вести. Донецкий выпуск» (інші варіанти – «Вести. Днепропетровский выпуск», «Вести. Крымский выпуск», «Вести. Одесский выпуск», «Вести. Харьковский выпуск»). Концентрація уваги видання на певних регіонах (Півдні і Сході) підштовхує до думки про надзвичайну зацікавленість видавця у впливі на свідомість мешканців тільки певних локальних соціумів;

– у регіоні, як і по всій Україні розповсюджувалася низка російських газет («Аргументы и факты в Украине», «Московский комсомолец», «Комсомольская правда в Украине», «Сельская жизнь в Украине», Совершенно секретно – Украина»). Показово, що якщо «Московский комсомолец» у передплаті на 2014 рік пропонувався передплатникам друком раз на тиждень і його

видавець не надавав перевагу якомусь регіону України, то «Комсомольская правда в Украине», як свідчить «Каталог...», мала київський і західноукраїнський випуски і при цьому виходила друком, відповідно, по 6 разів на тиждень. Тобто Донбас і, зокрема, Донецьк не належали, з погляду видавця, до регіону, який би вимагав уваги. Але, якщо порівняти пропозицію «Комсомольская правда в Украине» у «Каталозі...» з тією, яка розміщена на сайті Mediagroup щодо «Комсомольской правды» [14], то інформація набуває іншого вигляду: газета мала кілька версій, одна з яких була розрахована і на мешканців Донецька й Луганська, а інші («Комсомольская Правда Крым», «Комсомольская Правда Харьков», «Комсомольская Правда Запорожье», «Комсомольская Правда Киев», «Комсомольская Правда Львов», «Комсомольская Правда Одесса») – на кілька інших регіонів. Тож ступінь присутності Росії варіювалася з регіону в регіон.

Якщо контент вищезазначених газет був розрахований найперше на міських мешканців, то «Сельская жизнь в Украине» – переважно на сільського мешканця. Таким чином, Mediagroup забезпечувала на території України певні російські інформаційні інтереси (що дає підстави розглядати Mediagroup як агента російського впливу).

Аналіз ідейного спектра низки газет свідчить, що вони були інструментами руйнування демократичних цінностей, переорієнтовували мешканців Донеччини на цінності советського минулого, у негативному світлі подавали життя в Україні, Європі чи Америці.

Зокрема, з 30 березня 2011 року в Маріуполі почала виходити вищезгадана газета «Хочу в СССР!» (засновник А. Ханча; головний редактор О. Долгова). Заголовки першого – стартового – номера газети [15] по-своєму проливали світло на налаштованість редакції. Акцентовані проблеми, які стосувалися внутрішнього життя України, закріплювалися в таких заголовках: «Однажды, двадцать лет спустя...», «Не верьте! У нас была великая страна», «Половина украинцев сожалеют о распаде СССР», «Украина может разместить 50 миллионов японцев», «Сколько будет стоить самая дешевая водка?», «С 1 апреля новые тарифы – без шуток», «Украина станет свалкой?», «Эхо Фукусимы. А а если рухнет ДнепроГЭС?», «Шинель Азарова, травля Литвина, околесица

Кучмы, поезд Тимошенко» [16]. Статті під такими і подібними назвами розкривали різноманітні апокаліптичні економічні сценарії розвитку України (стаття «Последствия 20 лет разрухи – когда деньги уже не помогут...» [17]), нікчемність перших трьох президентів, нищість низки політиків і волю до дії інших (В. Януковича, П. Симоненка, висловлювання яких цитувалися на газетних шпальтах).

Антизахідництвом були просякнуті і матеріали під такими заголовками, як: «Ливия: кто подстроил революцию», «Обама не отдаст «Нобеля» та ін. Матеріали рубрики «Моя Родина – ССРСР» віддзеркалювали пафосне страждання за своєрідними здобутками ССРСР, а в рубриці «Уроки истории» розкривалися «негативні уроки» минулого – продаж американцям Аляски (де, як наголошувалося, згодом виявили нафту).

Окреслена в перших номерах видання спрямованість газети, тематичне коло матеріалів з часом дещо розширилося, і вже згодом зі сторінок «Хочу в ССРСР!» звучали нотки ностальгії за Сталіним, антипольські пасажі [18], критикувалися й принижувалися ті чи інші європейські країни (наприклад: «Голландия – клоака Европы»). Контрапунктом усіх номерів газети була ненависть до, як вказувалося, «маленьких злих американців»: розповідалося, «Как США хотели победить СССР. План Третьей мировой войны от 1951 года» [19], що «США готовят серию революций в мире» [20], і вони винні в аварії на Фукусімі [21].

Нагнітанні страху в країні сприяли публікації на кшталт «В мире продовольственная паника» [22], «Катастрофа в Японии – только начало» [22], «Европа в ужасе от Венгрии» [23], «Стамбул исчезнет с карты?» [23], «Тайное мировое правительство готовит миру «глобальную империю» [23],

Від апокаліптичних сценаріїв у галузі української економіки «Хочу в ССРСР!» перейшла до рефлексій про політичний апокаліпсис. У 2011 році газета (стаття «Галичина без Украины простым людям не нужна», №3, 3–19 квітня 2011) порушувала питання «галицького сепаратизму», писала про «Ливийський» сценарій для України», про те, що «Украина на распутье» (№4, 20 – 26 квітня)». Зі сторінок «злітали» гасла: «Вместо десталинизации займитесь новой индустриализацией» і пропонувалися «Здравые



рассуждения о массовых репрессиях» [24]. Газета виправдовувала пакт Ріббентропа–Молотова і озвучувала, як стверджувала, «глас народу»: «Хочу в тоталитарный режим» [25]; ставала на захист советських свят і пам'ятників [25].

Стаття «Что такое гражданская война?», яка з'явилася у «демонстраційному номері» в Мережі у 2013 році [26] (редактор – С. Долгов\*), давала не лише негативні оцінки подіям на Майдані кінця 2013 року, а була своєрідним планом подальшого розвитку подій: «нацисти захоплять владу», розпочнеться громадянська війна, яка з Києва перекинеться на інші регіони. Але: «Зрозуміло, що південний схід не допустить у себе безладу, і туди нацисти не сунуться. Вони спробують захопити владу у Галичині і Західній Україні. Почнуться погроми, вбивства інакомислячих, терор. Приблизно те, що відбувалося у роки Великої Вітчизняної війни, коли банди УПА знищували євреїв, росіян і особливо поляків». Залякуючи читачів, сіючи ворожнечу і паніку, «Хочу в СССР!» прогнозувала: «...Ані Євросоюз, ані Росія не будуть терпіти безпорядків... В Україну будуть введені миротворчий контингент ООН і російські війська. Відбудеться розкол країни» [26]. Такі «прогнози» підштовхують до висновку, що окупація Криму, нинішня російсько-українська війна – події, які планувалися і продумувалися до найдрібніших деталей, що їх організатори, відкрито поширювати свої ідеї на території Української держави, шукали однодумців. А держава впродовж років їх не помічала...

Зрештою, «Хочу в СССР!» переймалася тим, де пройде лінія розподілу між «Великою і Західною Україною». Стверджувалося, що у разі її проходження по Збручу – буде «все в порядку», а якщо «по Києву», то «скоро ці області збунтуються і попросяться назад в Україну», а Крим «повернеться до Росії», Східна ж Україна «або відновить статус Новоросії, або повернеться в склад Росії – як новий федеральний округ». Фантазії розвивалися і видання твердило, що «Закарпаття спробує захопити Угорщина, а Буковину – Румунія». Щодо Галичини, то вона «буде проситися в Євросоюз. Але ані Німеччина, ані Франція раді такому подарунку не будуть, їм уже вистачить Греції, Румунії і Болгарії... В виграші будуть

---

\* 18 червня 2014 року С. Долгов як редактор сепаратистських видань був затриманий СБУ у Маріуполі.

тільки США», які матимуть змогу розташувати військові бази на території Галичини [26].

Оприлюднення сценаріїв розподілу України не лякало можливо-владців: «Хочу в ССРСР» була занесена до «Каталогу періодичних видань України. Видання України для України на період з січня 2015 року по грудень 2015 року» [27], у зв'язку з чим виникає питання щодо того, хто забезпечує функціонування механізму, дія якого спрямована на руйнування держави?

До «Каталогу...» на 2015 рік були занесені й донецькі «Ітоги недели», які ще в 2014 році неодноразово характеризувалися в медіях як «сепаратистське видання» [28]. Крім них – «Газета для соотечественников Русская ПРАВДА» [29], яка, з-поміж іншого, була «зв'язковим» між Російською Федерацією і «соотечественниками» в Україні і до певної міри координувала їхню роботу [29]. Так, у зверненні «Руководителям организаций соотечественников» вказувалося на існування досить розгалуженої «Системи ВКСОРС» («Всеукраинского Координационного Совета организаций российских соотечественников»), з діяльністю якого був пов'язаний, за даними газети, народний депутат В. Колісніченко, а «профільні Комітети КСОРС очолили активні миряни Української православної церкви (Московський патріархат)» [30].

Таким чином, в українському інформаційному просторі і, зокрема, просторі Донеччини напередодні і під час подій 2014 – 2015 були присутні російські агенти впливу. Ці агенти не лише сіяли страх і паніку, розпалювали ворожнечу і ненависть на національному ґрунті, але й координували діяльність «соотечественників» і фактично готували ґрунт для російського агресора. Українські громадяни, які сприйняли статус «соотечественников», спираючись на різні ідейні установки (породжені ностальгією за ССРСР чи ілюзією «слов'янської єдності» і т. п.), були залучені до механізму руйнування українського інформативного простору, практичного знищення ідентифікації «громадянин України».

Одним із потужних провідників політики Російської Федерації в українському інформаційному просторі була УПЦ (МП). Про це дозволяє говорити, приміром, той факт, що ще у квітні 2014 року, за повідомленням сайту «Релігія в Україні. Міркуй разом з нами»,

заступником глави ВКСОРС і керівником «одного із найбільш важливих у роботі ВКСОРС «Комітету з питань інформації і ЗМІ для соотечественників» був призначений С. Проваторов, який очолював «кілька релігійних общин УПЦ» і був «одним із ініціаторів відновлення «Союзу русского народа» – «правомонархічної, чорносотенної, православно-консервативної суспільно-політичної організації», що діяла у 1905 – 1917 роках, у тому числі в Києві. Крім керування Комітетом, С. Проваторов керував вищезгаданою «Газетою для соотечественников Русская ПРАВДА» [30]. У «Комітеті з підтримки канонічного православ'я і захисту РПЦ» працював Ю. Єгоров, лідер православного братства Олександра Невського і громадської організації «Православний вибір». Він був організатором «вуличних акцій і протестних заходів» проти «царства антихриста» зі США і Європи, брав участь у панахиді і молитві «за Росію і за звільнення від іга жидівського»; у «Раді з роботи з козацькими організаціями» працював О. Селіванов, атаман «верного казачества», що був відомий як переконаний монархіст, прибічник чистоти «русской нации», який неодноразово брав участь у розв'язанні міжконфесійних конфліктів силовими методами [30]. Кількома комітетами в рамках КСОРС одночасно керував В. Колісніченко, який твердив, що «нашим першочерговим завданням є наповнення ВКСОРС реальною роботою, структурування російського руху в Україні, консолідація усіх здравомислячих і конструктивних сил довкола спільних завдань російської ідентичності України та ідей «русского мира»». Усіх цих «лідерів» сайт характеризував як таких, що «мають схожі погляди на незалежність України, які варіюються від обережно-боязких до крайнього неприйняття» [30]. Показовим було те, що ВКСОРС діяв за фінансової і політичної підтримки російського уряду [30].

Таким чином інформаційний простір України переформатовувався за активної участі не тільки УПЦ (МП), але й російських чорносотенців, «верного казачества», народних депутатів і т. п.

Особливе місце в інформаційному просторі Донеччини (як і загалом Східної України) посіла Слов'янська партія, що була зареєстрована Мін'юстом 1993 р. зі штаб-квартирою в м. Донецьку. Показово, що із 9 партій, що нині занесені до державного реєстру

політичних партій зі штаб-квартирою на Донеччині\*, лише Слов'янська партія у досліджуваній період мала свою газету – видання «Славянские новости»..

Аналіз контенту газети, що виходила/виходить як на паперових носіях, так і була представлена у Мережі [31], свідчить про те, що інформаційні технології, застосовувані «Славянськими новостями», мало чим відрізнялися від аналогічних інструментів впливу на свідомість українських громадян інших антиукраїнських видань. Зокрема, про це свідчить специфічний набір тем, що були представлені на сторінках газети:

– видання приділяло багато уваги своєрідному «переписуванню» української історії (про що свідчать, приміром, публікації «Краткий очерк истории ОУН: террор, разбой, геноцид» [32], «Очередной пересмотр истории» [33] «Праздник, который не объединяет» [34], «Голодомор вымышленный и настоящий» [35]), оцінюючи явища, події, факти українського історико-політичного процесу не з позицій українського державного інтересу, але з позицій «слов'янської єдності», що були суголосні російським;

– паралельно з препаруванням минулого «Славянские новости» досить своєрідно висвітлювали українську дійсність початку ХХІ століття, твердячи про існування «українського нацизму», з яким, за версією видання, А. Меркель збиралася боротися ще у 2008 році [36];

– значне місце на сторінках видання відводилося конструюванню «жахливого сьогодення України», що супроводжувалося використанням «лексики ненависті» (про що свідчили приміром, такі публікації, як: «Фашизм не прошел!» [37], «Партию «Родина» преследовали по указанию СБУ» [38], «Янукович обещает, а нацисты маршируют» [39], «Киев больше не Киев» [40], «Обреченное государство» [41] та ін.);

---

\* У це число, крім Слов'янської партії (реєстраційні дані: №469, 1993), входять Політична партія «Партія Козаків України» (№150-п.п., 2008), Політична партія «Партія Народний порядок» (№167-п.п., 2009), Політична партія «ДІТИ ВІЙНИ «НАРОДНА ПАРТІЯ УКРАЇНИ» (№171-п.п., 2009), Політична партія «Твоя Україна» (№182-п.п., 2010), Політична партія «Партія Народна Платформа» (№217-п.п., 2013), Політична партія «Українська сила» (№239-п.п., 2014), Політична партія «ВІДРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК» (№236-п.п., 2014), Політична партія «Партія Європейських Демократів» (№251-п.п., 2014).

– публікації щодо подій зими 2014 подавалися із певними акцентами: «Президент не предал, предали его» [42], «Украинской власти выгодна аннексия территорий» [43], «Выборы на Украине. Фарс в палате №6» [44];

– газета мала свій погляд на події на міжнародній арені («Из пепла сожженного Цхинвала как Феникс родилась независимая Южная Осетия. Хроника грузинско-осетинского военного конфликта» [45], «Китай задавит США быстрее, чем все ожидают» [46], «Для американца война – мать родна! Граждане США хотят новой войны» [47], «Гниющая Америка» [48] та ін.), які, в одних випадках, прямо йшли в розріз із позицією більшості у світовому співтоваристві, в інших – по-своєму підігравали Росії, ще в інших – просто були відвертою фальсифікацією;

– по-своєму видання висвітлювало особливості взаємин України й Росії, намагаючись переконати читача у тому, що, приміром, «Медведев засыпает с мыслью об Украине» [49].

Лейтмотив публікацій «Славянских новостей» – пошук ворога, таврування націоналістів, фашистів, нацистів; ностальгія за СРСР (публікація «Хотим в СССР!» [50]) та ін.

Зрозуміло, що не лише Слов'янська партія, вкорінена у Донецьку, насичувала регіон сумнівним інформаційним ресурсом: свою лепту у дестабілізацію регіону вносили і комуністи (див. газету КПУ «Коммунист» [51]), і «прогресивні соціалісти» (див. газету ПСПУ «Досвітні огні» [52]) та інші політичні сили. Особливу увагу слід звернути на діяльність зареєстрованої у липні 2013 року Політичної партії «Ми Маємо Мету» (реєстраційний номер 219-п.п.; як свідчать дані Державної реєстраційної служби, партія є діючою до теперішнього часу [53]), лідер якої Д. Пушилін став своєрідним двигуном деструкції в Донбасі – співголовою «тимчасового уряду ДНР» (7 квітня – 15 травня 2014 року), головою «президії верховної ради ДНР» (15 травня – 18 липня 2014 року), заступник голови «народної ради ДНР» (з листопада 2014 року). Д. Пушилін проголосив представників української влади «окупантами» [54] території «Новоросії». Ця ідея була підхоплена газетою «Новороссия» (яка почала виходити із травня 2014 року), на сторінках якої, крім Стрелкова, Губарева, Бородея, виступали такі одіозні особистості Росії, як А. Дугін, С. Глазьев, А. Проханов та ін.

Одним із найвагоміших джерел інформації на Донеччині (як свідчить всеукраїнське опитування громадської думки\*, проведене Київським міжнародним інститутом соціології 9 – 19 жовтня 2014 року) було телебачення. На запитання «З яких джерел Ви дізнаєтеся новини про ситуацію в Україні? Вкажіть, будь ласка, три основні джерела» 83,5% опитаних зазначили, що для них основним джерелом новин виступає українське телебачення, 31% – Інтернет-сайти, 29% – знайомі та родичі, 21% – російське телебачення, 29% – українські газети та журнали, 16% – українське радіо, 11% – соціальні мережі, блоги, 2% – російські газети та журнали, 1% – російське радіо [55]. При цьому 22% українців повністю довіряли українському телебаченню, 59,5% – довіряли лише частково, 14% – взагалі не довіряли (4,5% не визначилися) [55].

Показовим є те, що рівень «загальної довіри» за регіонами варіювався: якщо повністю чи частково в Україні (в цілому) українському телебаченню довіряли 81,5% опитаних, то в Західному регіоні – 95%, у Центрі – 90,5%, на Півдні – 78%, у Східному регіоні (без Донбасу) – 63%, в Донбасі – 57% [55]. Серед цих 57% лише 7% опитаних довіряли повністю, 50% – частково, 34,5% мешканців Донбасу взагалі не довіряли українському ТБ. Таким чином, Донбас був регіоном, мешканці якого, порівняно із жителями інших регіонів, найменше довіряли українському ТБ.

Щодо російського телебачення, то йому повністю довіряли лише 5% українців, 26% – довіряли лише частково, 48,5% – взагалі не довіряли (20,5% не визначилися). Якщо згрупувати тих респондентів, які довіряли російському ТБ повністю та частково, і прослідкувати, як рівень «загальної довіри» варіювався між регіонами, то побачимо, що в Україні в цілому цей рівень становив 31%, у Західному регіоні – 8%, у Центрі – 15%, у Південному регіоні – 29%, у Східному (без Донбасу) – 61%, у Донбасі – 87% [55]. Таким

---

\* Методом особистого інтерв'ю було опитано 2 025 респондентів, що мешкають у 110 населених пунктах усіх областей України (окрім Луганської області та АР Крим) за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років. Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0,95 і за дизайн-ефекту 1,5) не перевищує: 3,3% для показників близьких до 50%, 2,8% – для показників близьких до 25%, 2,0% – для показників близьких до 10%, 1,4% – для показників близьких до 5%.

чином, Донбас був тим регіоном України, де рівень довіри до російського ТБ був найвищим.

Мешканці Донбасу, як свідчать дані Таблиці 2.5, найбільше серед інших громадян України регулярно чи час від часу дивилися російські телеканали – відповідно, 23,7% і 58,3% і тільки 17,7% не дивилися їх [55].

Таблиця 2.5

**Чи дивитесь Ви російські телеканали?  
За регіонами (Донбас окремо)\*:**

	Захід	Центр	Південь	Схід (без Донбасу)	Донбас
<b>Так, регулярно</b>	5.0	4.9	9.1	8.9	23.7
<b>Так, час від часу</b>	19.8	22.3	23.5	33.3	58.3
<b>Ні, не дивлюся</b>	75.0	72.3	64.6	57.8	17.7
Не знаю/ Важко відповісти	0.2	0.5	2.9	0.0	0.3
<b>РАЗОМ</b>	100	100	100	100	100

12 лютого 2015 року Верховна Рада України ухвалила постанову «Про тимчасове призупинення акредитації журналістів та представників деяких засобів масової інформації Російської Федерації при органах державної влади України», згідно з якою передбачалося, тимчасове (до ухвалення рішення про завершення антитерористичної операції) припинення акредитації журналістів і представників (продюсерів, операторів, технічних працівників) низки ЗМІ РФ при органах державної влади України. Згодом СБУ склала список із понад 100 російських ЗМІ (ТБ, інформаційні агенції, газети, Інтернет-ресурси), акредитація яких тимчасово припинена (список не був оприлюднений).

\*\*\*

Наслідком діяльності, по суті, антиукраїнського інформаційного ресурсу в Україні, який часто діяв поза морально-етичними нормами журналістики як агресивний дезінтеграційний комунікативний чинник, стало те, що:

– методом «абсурдизації реальності» (через надання неповної, недостовірної, фрагментарної та іншими способами

викривленої інформації) висміювалися досягнення/можливості України як держави;

– нівелювалися довіра до політичних, соціальних інститутів Української держави;

– відбувалася дифамація і, відповідно, ізоляція певних прошарків українського суспільства;

– насаджування страху, невпевненості від зіткнення свідомості із українською дійсністю, підживлення ненависті, ксенофобії були лейтмотивом антиукраїнських суб'єктів інформаційного поля, що призводило до формування в індивіда стійких негативних установок, викривлення сприйняття реальності і, як наслідок, до зростання рівня конфліктогенності соціуму;

– прогресивний розвиток у створюваному віртуальному (словесно-емоційному) просторі пов'язувався із «слов'янами», чи «православними», чи «руським миром» на чолі з Росією. Натомість Захід, демократія зображувалися як деструктивна сила. Тобто спостерігалася штучне розмежування цінностей Заходу і Сходу (насамперед Росії), «привласнення» досягнень, перемог людства (зокрема, над фашизмом) на користь Росії;

– відбувалося маніпулювання політико-ідейною ідентифікацією мешканців регіону;

– маніпулювання інформацією, «банальна риторика», а також «мова ненависті» призводили до нездатності спільноти (зокрема, локальної, у Донбасі) протистояти зовнішнім викликам;

– маніпулювання інформацією призводило/призводить до руйнування практик міждержавного, міжцивілізаційного діалогу, міжкультурних комунікацій.

Потрапляння індивіда у тенета віртуальних благ («слов'янської єдності», «руського мира», «православного братства» та ін.) була однією з причин, які уможливили знищення «імунітету соціуму» і постановня «саморобних» «ДНР» і «ЛНР» та обернулися фактичним самознищенням регіону.

1. Информационно-аналитический портал «Юго-Восток» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yugo-vostok.org/>

2. «УРА-Информ. Донбасс. Независимое информационно-аналитическое издание» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ura.dn.ua/>



3. ZaDonbass [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zadonbass.org/>

4. [Информация о политиках] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssfss.narod.ru/>

5. [Политика и политология] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politic.donetsk.ua/>

6. Про кількість та склад населення Донецької області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/donetsk/>

7. [Електронний ресурс]. Див.: <http://search.meta.ua/getpage.php?q=%D0%F3%F1%F1%EA%E8%E9+%C4%EE%ED%E1%E0%F1%F1&docid=244147349>

8. Див. сайт «Союза правой молодежи Донбасса» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaspm.narod.ru/>

9. Украинская газета «Домаха» – детальная информация о сайте [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dir.meta.ua/siteinfo/60741/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F\\_at\\_%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D1%82%D0%B0\\_at\\_%22%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%85%D0%B0%22/](http://dir.meta.ua/siteinfo/60741/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_at_%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D1%82%D0%B0_at_%22%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%85%D0%B0%22/)

10. Донецкая областная молодежная общественная организация «Поштовх» – детальная информация о сайте [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dir.meta.ua/siteinfo/783158/%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D0%BA%D0%B0%D1%8F\\_at\\_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%8F\\_at\\_%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%8F\\_at\\_%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F\\_at\\_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F\\_at\\_%22%D0%9F%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%85%22/](http://dir.meta.ua/siteinfo/783158/%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D0%BA%D0%B0%D1%8F_at_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%8F_at_%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%8F_at_%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F_at_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_at_%22%D0%9F%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%85%22/)

11. Портал гражданского общества – детальная информация о сайте [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dir.meta.ua/siteinfo/103522/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB\\_at\\_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE\\_at\\_%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0/](http://dir.meta.ua/siteinfo/103522/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB_at_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_at_%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0/)

12. Білецький В. С. «Східний часопис»: досвід і уроки створення масової україномовної газети на Донбасі // Донецький Вісник Наукового товариства ім. Шевченка. – Історія. – Т.25 – С.123 – 137 [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/visnyk25.pdf>

13. Об учреждении газеты «Вести Донбасса» [рішення обласної ради] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sovet.donbass.com/?lang=ru&sec=02.01&iface=Public&cmd=showdoc&args=id:1187>

14. Газеты и журналы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.mediagroup.com.ua/view\\_info.php](http://www.mediagroup.com.ua/view_info.php)

15. «Хочу в СССР!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zerkalov.org/files/1.pdf>

16. Хочу в СССР!». – 2011. – №1. – 30 марта.

17. «Хочу в СССР!». – 2011. – №4. – 20–26 апреля.

18. Див.: Важнейший документ в истории Польши [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zerkalov.org/files/2.pdf>

19. «Хочу в СССР!». – 2011. – №3. – 3–19 апреля.

20. «Хочу в СССР!». – 2011. – №4. – 20–26 апреля.

21. «Хочу в СССР!». – 2011. – №5. – 27 апреля –3 мая.

22. «Хочу в СССР!». – 2011. – №4. – 20–26 апреля.

23. «Хочу в СССР!». – 2011. – №5. – 27 апреля –3 мая.

24. «Хочу в СССР!». – 2011. – №5. – 27 апреля –3 мая.

25. «Хочу в СССР!». – 2011. – №6. – 4 – 10 мая.

26. «Хочу в СССР!». – (Без року). – Демонстрационный номер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ussr-2.com/demo.pdf>

27. «Каталог періодичних видань України. Видання України для України на період з січня 2015 року по грудень 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://poshta.kiev.ua/files/katalog\\_29.pdf](http://poshta.kiev.ua/files/katalog_29.pdf)

28. Распространению сепаратистских газет в Украине никто не препятствует: такая пресса популярна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rus.newstru.ua/ukraine/26jun2014/presa.html>

29. Див.: «Газета для соотечественников Русская ПРАВДА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusprav.net/wp-content/uploads/2014/04/nashepravo14.pdf>

30. Миряне УПЦ заняли ключевые посты в движении россиян Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.religion.in.ua/news/vazhливо/9211-miryane-upc-zanyali-klyuchevye-posty-v-dvizhenii-rossiyan-ukrainy-foto.html>

31. Славянские новости [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

32. Краткий очерк истории ОУН: террор, разбой, геноцид // Славянские новости. – 2009. – №16 (50). – 28.08. – С.4–5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

33. Очередной пересмотр истории // Славянские новости. – 2010. – №1 (59). – 14.01. – С.6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

34. Праздник, который не объединяет // Славянские новости. – 2011. – №2 (84). – 29.01. – С.2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

35. Голодомор вымышленный и настоящий // Славянские новости. – 2011. – №6 (88). – 31.03. – С.4 – 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

36. Меркель будет бороться с украинским нацизмом // Славянские новости. – 2009. – №16 (50). – 28.08. – С.5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

37. Фашизм не прошел // Славянские новости. – 2010. – №1 (59). – 14.01. – С.2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

38. Партию «Родина» преследовали по указанию СБУ // Славянские новости. – 2010. – №5 (63). – 12.03. – С.3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

39. Янукович обещает, а нацисты маршируют // Славянские новости. – 2010. – №5 (63). – 12.03. – С.6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

40. Киев больше не Киев // Славянские новости. – 2010. – №5 (63). – 12.03. – С.7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

41. Обреченное государство // Славянские новости. – 2011. – №6 (88). – 31.03. – С.3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

42. Президент не предал, предали его // Славянские новости. – 2014. – №5 (159). – 14.03. – С.5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

43. Украинской власти выгодна аннексия территорий // Славянские новости. – 2014. – №7 (161). – 11.04. – С.6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

44. Выборы на Украине. Фарс в палате №6 // Славянские новости. – 2014. – №8 (162). – 26.04. – С.3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

45. Из пепла сожженного Цхинвала как Феникс родилась независимая Южная Осетия. Хроника грузинско-осетинского военного конфликта // Славянские новости. – 2008. – №27. – 05.09. – С.4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

46. Китай задавит США быстрее, чем все ожидают // Славянские новости. – 2009. – №16 (50). – 28.08. – С.6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

47. Для американца война – мать родна! Граждане США хотят новой войны // Славянские новости. – 2010. – №1 (59). – 14.01. – С.7 [Електронний ресурс]. – <http://news.slavonic.org.ua/>

48. Гниющая Америка // Славянские новости. – 2010. – №5 (87). – 17.03. – С.6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

49. Медведев засыпает с мыслью об Украине // Славянские новости. – 2010. – №5 (63). – 12.03. – С.3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

50. Хотим в СССР! // Славянские новости. – 2011. – №3 (85). – 12.02. – С.4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.slavonic.org.ua/>

51. Коммунист [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.komunist.com.ua/>

52. Досвітні огні. Социалистическая оппозиция. Газета Прогрессивной социалистической партии Украины. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vitrenko.org/news.php>

53. Перелік громадських формувань. Політичні партії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsv.gov.ua/show/199>

54. Денис Пушилин: «Мы будем строить новое государство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izvestia.ru/news/576037>

55. ЗМІ та довіра до українських і російських ЗМІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=425&page=1>